

ПРИЧЕ
О
ШИЉИ

Недаје Шилјине родбине

црта
и
пише
ФЛОТ
ДИЗНИ

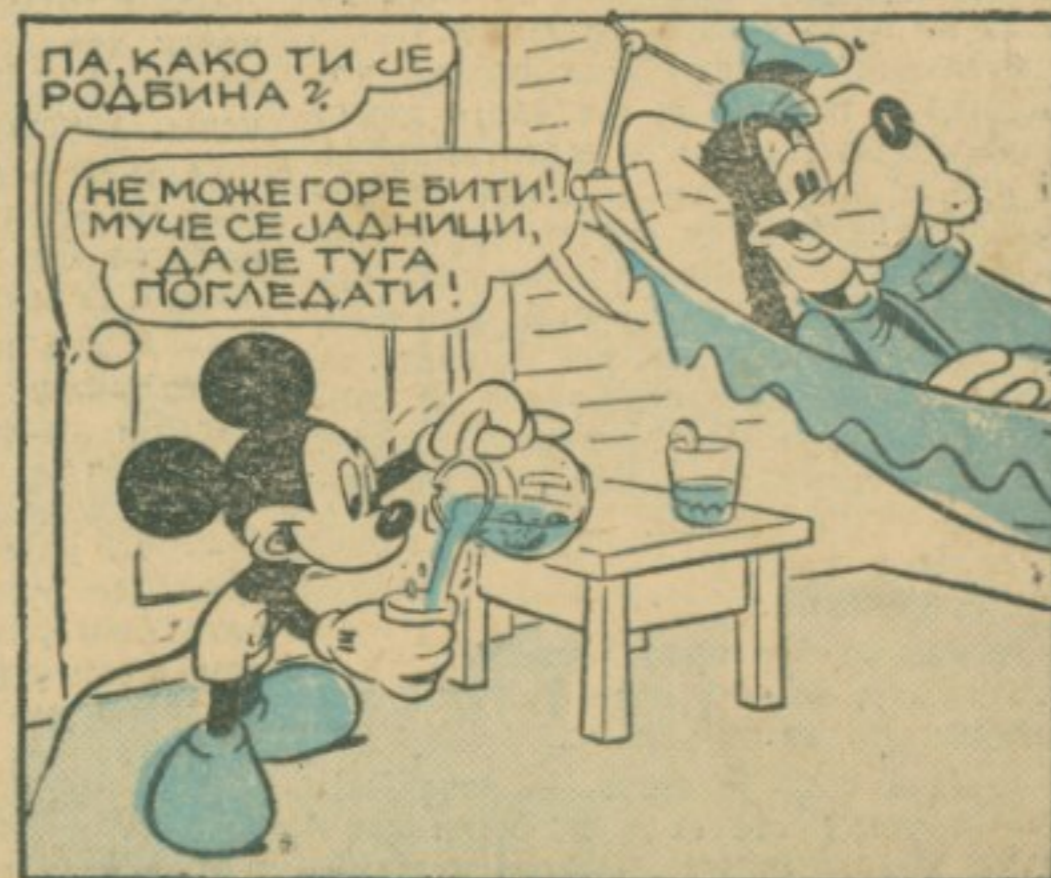
ЗДРАВО, ШИЉО...
НАЈЗАД И ТЕБЕ
ЧОВЕКА ДА НАЂЕ
КОД КУЋЕ! ГДЕ
СИ БИО ТАКО
ДУГО?

БИО САМ НА СЕЛУ,
ДА ПОСЕТИМ
РОДБИНУ

АКО ИМА ЛИМУНАДЕ ПОСЛУЖИ
СЕ... САМО АКО
НЕГДЕ НАЂЕШ
ЧАШУ

ХВАЛА

ПА, КАКО ТИ ЈЕ
РОДБИНА?

НЕ МОЖЕ ГОРЕ БИТИ!
МУЧЕ СЕ ЈАДНИЦИ,
ДА ЈЕ ТУГА
ПОГЛЕДАТИ!

ТЕТКА СМИЉА ПАТИ ОД РОМАНТИЗМА,
А ТЕЧА СИМА СЕ ПРОСТО УПРОПАСТИО
ОТКАКО МУ
ЈЕ ЛИПСАЛА
КРАВА!

ЗАР ЈЕ
ТОЛИКО
ВОЛЕО?

НИЈЕ ТО... НЕГО
КАД ЈЕ ЛИПСАЛА,
А ОНА СЕ СКЛО-
КАЛА НА ЊЕГА

А... САД МИ
ЈЕ ЈАСНО!

И СВЕ ТАКО НАОПАЧКЕ! СЕЂАШ
ЛИ СЕ ГДЕ ЈЕ ОНА УЈКА
РИСТИНА ЊИВА?

СЕЂАМ СЕ!

ЕТО, ВИДИШ! НА ТОЈ ЊИВИ ОВЕ ГОДИНЕ
НИЈЕДАН КЛАС
НИЈЕ НИКАО...
АМА БАШ
НИЈЕДАН!

ШТА? ПА КАКО
СУ ТО СЕЈАЛИ
ДА ИМ НИШТА
НЕ НИКНЕ?

УПОШТЕ НИСУ
НИ СЕЈАЛИ!
ЗНАЛИ СУДА
РЕ БИТИ СЛАБА
ЛЕТИНА!

УГ...
УАП!

А ДА ВИ'Ш ДА НИ У ГРАДУ НИЈЕ БОЉЕ!
МОЈ БУРАЗЕР ТОША ВЕЋ ПУНИХ ШЕСТ
ГОДИНА НИЈЕ ИМАО
ОТСУСТВО!

ТО ЗБИВА
НЕ ВАЈА

ШЕСТ ГОДИНА БЕЗ ОТСУСТВА!
КАКО МОЖЕ ДА
ИЗДРЖИ?

ОН ПРОБ'О
ПА МОЖЕ!
ЗАМИСЛИ
КАКО МУ ЈЕ!

А ЗАШТО НЕ ТРАЖИ? КАКВА ЈЕ ТО
УСТАНОВА ШТО ГА НЕ ПУШТА?
ЗАШТО СЕ НЕ
ЖАЛИ?

НЕМА КОМЕ ДА СЕ
ЖАЛИ! ВЕЋ ШЕСТ ГОДИНА
НИГДЕ НЕ РАДИ, ПА
ТАКО НЕМА НИ
ОТСУСТВА...

И ТАКО, ЕТО, СВЕ САМЕ НЕВОЉЕ!
СТРИНА ЛЕПОСАВА, НА ПРИ-
МЕР...

Е, СЛАТКО СИ
МЕ НАСМЕЈАО,
ШИЉО!

ВИДИ ГА, МОЛИМ ТЕ!
ШТА ЈЕ ТУ
СМЕШНО?

ЦЕК ЛОНДОН: ЗЛАТО

Дејлајт се први прибрао.

— Знам да је то било глупо, — рече. — Ја... ја мислим да ће бити најбоље да седнем. Не плашите се, госпођице Мејсон, нисам ја тако опасан.

— Ја се не бојим, — одговори она смејући се и спуштајући се у наслоњачу, крај које је на поду лежала корница с ручним радом. — Ма да сам се, морам вам признати, у првом тренутку била уплашила.

— Збиља је то смешно, — уздахну Дејлајт. — Уосталом, шта може да ради човек који воли једну жену него да је пита хоће ли да се уда за њега? То сам, ето, и ја учинио. Нисам то извео на уобичајен начин, али сам ипак казао оно што сам хтео и то је за мене доста. Ја вас волим и непрестано мислим на вас. Оно што бих хтео да знам то је... да ли ви мене хоћете. То је све.

Он застаде и чекаше. Деде полако подиже корницу и извади из ње свој ручни рад, вероватно зато да би се мало смирила. Није гледала у њега и он је могао да посматра њене руке које су спиритно руковале иглом — руке које су биле у стању да савладају ђудљивог коња као што је био Боб, које су тако брзо куцале на машини за писање, које су, нема сумње, знале да свирају на клавиру који је стајао тамо у углу.

— Не могу се удати за вас, — проговори она најзад тихим гласом.

— Ви ме не волите?

— Да ли вам се бар мало допадам?

Овога пута она климну потврђујући и лак смешак појави јој се на уснама.

— За почетак и то је доста, — рече Дејлајт. — У почетку сте се и ви мени само допадали, а видите шта је из тога настало. Сећате ли се како сте казали да не волите мој начин живота? Отуда сам се много изменио. Не коцкам се више као раније и бавим се послом који је, како сте сами казали, законит. Ма да немам о себи никакво претерано мишљење, ипак могу да кажем да ћу бити добар супруг. Могу да схватим шта значи независност за жену као што сте ви. Ви ћете као моја жена имати потпуну слободу; ја вас нећу ни у чему ограничавати. Даћу вам све што вам срце зажели.

— Осим себе самога, — прекиде га она нагло, готово оштро. — Уместо својој жени, ви бисте себе дали оним хиљадама људи у Окленду, својим трамвајима и бродовима, дрвећу на брежуљцима и осталим пословима који су с тим у вези. Престаните најзад с тим разговорима који ми личе на ценкање. Ви ми се допадате, али не толико да бих се могла удати за вас.

— Откуд ви то знате?

— Зато што ми се све мање допадате. Дејлајт је био занемео од запрепашћења. Болан израз појави му се на лицу.

— Али, ви ме не разумете, — узвикну она нервозно, губећи власт над собом. — Не мислим ја то тако. Ви ми се допадате; што сам вас боље познавала то сте ми се све више допадали. Али, у исто време, била сам све уверенија да не желим да се удам за вас. Ја бих се много лакше могла удати за Елама Хариниша онаквог каква је дошао са Клондајка, кад сам га први пут видела, него за вас каква сте сада.

— Ништа вам ја ту не разумем, — рече Дејлајт збуњено. — Што вам се више један човек допада, то мање желите да се удате за њега! Хоћете ли можда да се удате за неког другог?

Она се весело насмеја и затресе главом. — Не постоји нико други. Не познајем никога ко би ми се толико допадао да бих пошла за њега.

— А сад још једно питање. Као што видите, трудим се да пронађем у чему је ствар. Постоји ли неко ко вам се допада исто толико као ја, или можда више од мене?

Али, Деде се већ била потпуно прибрала. — То није поштено, — рече она. — Размислите мало па ћете увидети да поступате баш онако како не бисте смели. Нећу вам више одговорити ни на једно питање. Разговарајмо радије о нечем другом. Како је Боб?

XIX

Неколико седмица касније, једне кишовите недеље, Дејлајт је још једанпут запросио Деде. Нашао ју је на врху једног брежуљка, с оне стране долине, где је бура силовито беснела. Пришао јој је отворено, не смичујући никакве изговоре, нагло попут саме буре. Чак није имао времена ни да се поздраве с њом.

— Опет иста ствар, — рече. — Потребни сте ми и дошао сам по вас. Ви морате да се удате за мене, јер уколико више размисљам о целој ствари, све више долазим до

уверења да и ви гајите према мени осећања која су нешто више од обичне симпатије. Ви то не можете порећи.

— Не, али ми се ипак никад нећемо узети, па је зато најбоље да о томе не расправљамо.

— А ја се клацим да хоћемо, — рече он весело, јер му је изгледало да је савладао њен отпор брже него што се надао.

— Не, то је немогуће. Ви бисте изгубили ошкљад. Најбоље је да вам све то објасним једноставно и разумљиво као што сте ме и питали. — Она застаде, као да не зна како да почне. — Ви сте поштен и исправан човек. Желите ли да и ја говорим с толико поштења и искрености колико се обично не претпоставља за једну жену, да вам кажем ствари које би вас могле заболети, да признам и оно чега би требало да се стидим, да поступим онако како многи људи мисле да не доликује једној жени?

Ветар је постајао све јачи и Дејлајт је привуче к себи да је заштити. Нов налет ветра усковигла читав облак сувог лишћа и просу га на њих, а почеше да промичу и прве кишне капи. Она се изненада наслони на њега и спусти своју главу на његове груди.

Тако су стојали док није прокујао и други налет ветра.

Руке које су обавијале њена рамена храбриле су је лаким притиском и она настави.

— Врло бих се радо удала за вас, али се бојим. Ја сам поносна и потиштена у исти мах што ме је запросио човек као што сте ви. Али, ви имате превише новца. То је оно чему се противи мој одвратни здрави разум. Чак и кад бисмо се узели, ви никад не бисте били мој. Ви бисте и даље припадали свом новцу. Ви знате да сам ја мало чудна жена, али ја желим да мој муж припада само мени. Вас новац заробљава, олузимо вам све време, мисли и енергију, заповеда вам да идете овамо или онамо, да радите ово или оно. Зар не увиђате то? Ваш вас новац уништава, ви постајете све ружинји. Ја се не стидим да вам кажем да вас волим, јер ја се нећу никада удати за вас. Водела сам вас много више док вас још уопште нисам познавала, одмах у почетку, кад сте дошли са Аљаске и кад сам први пут ступила у ваше предузеће. Ви сте били мој јунак. Били сте Бернинг Дејлајт, копач злата и одважних путник. Тако сте и изгледали. Али сад не изгледате тако. Ви

сте последњих година живели неприродним животом. Ви, човек који је научно да живи у природи, утонули сте у праšину градског живота. Постали сте нешто сасвим друго, нешто нездраво, не тако чисто и не тако лепо. То су учинили новац и ваш начин живота. Ви немате више оно исто тело које сте онда имали. Угојили сте се, а то ново месо није здраво месо. Љубазни сте и срдачни према мени, ја то увиђам, али нисте такви и према осталом свету као што сте били некада. Постајете све суровији, падате све ниже. А то ће се наставити и даље, све док не budete потпуно упропашћени.

Он покуша да је прекине, али га она спречи и настави скоро без даха, док јој је глас подрхтавао од узбуђења.

— Не, не, пустите ме да кажем све. Последњих месеци стално сам размисљала, и кад сам већ почела да говорим рећи ћу све што имам да кажем. Ја вас волим, али се не могу удати за вас и уништити своју љубав. Ви се развијате тако да бих вас на крају морала омрзнути. Ви ту ништа не можете изменити. Ви волите своју пословну игру више него што бисте били у стању да волите мене. Ти послови вас плене, гутају. А мени треба човек. Ви велите да сам вам потребна. Претпоставимо да ја пристанем да пођем за вас, али да вам дам само стоти део себе. Да ли бисте тиме били задовољни? А то је управо онолико колико ви од себе нудите мени. Чудите ли се сада што нећу да се удам за вас?

Њен глас задрхта и прекиде се, лице јој обли црвенило и она обори очи пред његовим погледом.

Дејлајт је био толико збуњен да није дошао к себи чак ни онда кад је почео да говори.

— Ја сам просто запањен. Ако сам вас добро разумео, ви бисте радо пристали да будете моја жена само кад не бих имао ни цента и кад бих био мало мршавији. — Не, не, ја се не шалим. Ја сам схватио суштину онога што сте казали, само сам се, можда, мало грубо изразио. Кад не бих имао ни цента, кад бих живео здравим животом и кад бих читао своје време посвећивао вама и својој љубави, уместо што непрестано забављам нос у разне послове — онда бисте се удале за мене. Али ја сам у неприлици. Шта да радим? Послови су ме толико заокупили да су ми везане и руке и ноге. Ја сам налик на оног човека који је ухватио лисицу за реп и не сме да је дупсти. Обезоружали сте ме, не оставивши ми ништа чиме бих се могао бранити. Ја знам да нисам више онај човек каква сам био кад сам дошао са Аљаске. Моје су мишице ослабиле, а душа ми је постала сурова. Био сам научно да поштујем људе, а сад их презирем. Ви знате, читав свој живот провео сам у природи и увиђам да сам управо створен за такав живот. Зато сам и купио једну прекрасну малу фарму у Гаен Елену. Ја бих постао бољи човек кад бих живео из села. Градски живот не може да ме поправи. У томе ви имате потпуно право. Ја то знам. Али, претпоставимо да ја занаста материјално пропаднем и да морам да радим за надицу да бих се издржавао?

— Наставиће се —

РОБИН ХИД и његова дружина

ПОЧИЊЕМО ДА ДОНОСИМО РОМАН О РОБИНУ ХУДУ И ЊЕГОВОЈ ДРУЖИНИ, ОДМЕТНИЦИМА ИЗ ШЕРВУДСКЕ ШУМЕ

1 ПРЕПАД У ШЕРВУДСКОЈ ШУМИ

У XII ВЕКУ ЕНГЛЕСКА ЈЕ СТЕЊАЛА ПОД ЈАРМОМ ОБЕСНИХ И ГРАМЗИВИХ БЕУДАЛАЦА. У ЗЕМЉИ НИЈЕ БИЛО ГОТОВО НИКАКВЕ ВЛАСТИ, ТЕ СУ ПЛЕМИЊИ ВРШИЛИ НАЈГРУБЉА НАСИЉА НАД НАРОДОМ. ХРАБРИ ЉУДИ ОДМЕТАЛИ СУ СЕ У ШУМЕ И ОДАНДЕ СЕ БОРИЛИ ПРОТИВ НАСИЛНИКА, ШТИТЕЊИ НАРОД. ИЗ ТОГА ДОБА ПОТИЧЕ ЛЕГЕНДА О ОДМЕТНИКУ РОБИНУ ХУДУ И ЊЕГОВОЈ ДРУЖИНИ.

СЕР ГРЕЈЕМ ГАМ ПУТОВАО ЈЕ ПРЕМА ЛОНДОНУ, КАДА СУ...

ОДМЕТНИЦИ ИЗНЕНАДА НАПАЛИ ЊЕГОВЕ КОЧИЈЕ И ПРАТЉУ.

УПОМОЊ! СТРАЖА! ПОБИЈТЕ ИХ!...

ШТАЈЕ ТО? КО СТЕ ВИ?
ЗОВЕМ СЕ РОБИН ХУД, СЕР ГРЕЈЕМЕ. ДОБРО ДОШЛИ У ШЕРВУДСКУ ШУМУ!

ЛЕВАЧЕ, ОШИНИ КОЊЕ ХИТАЈ!

ДОК СУ СЕ ВОЈНИЦИ БОРИЛИ СА НАПАДАЧИМА...

ОВДЕ СЕ СВАКО ДРВО ОСЕЋА ПОЧАШЋЕНО ВАШИМ ПРИСУСТВОМ, СЕР ГРЕЈЕМЕ!
ТО ЈЕ НАСИЉЕ!

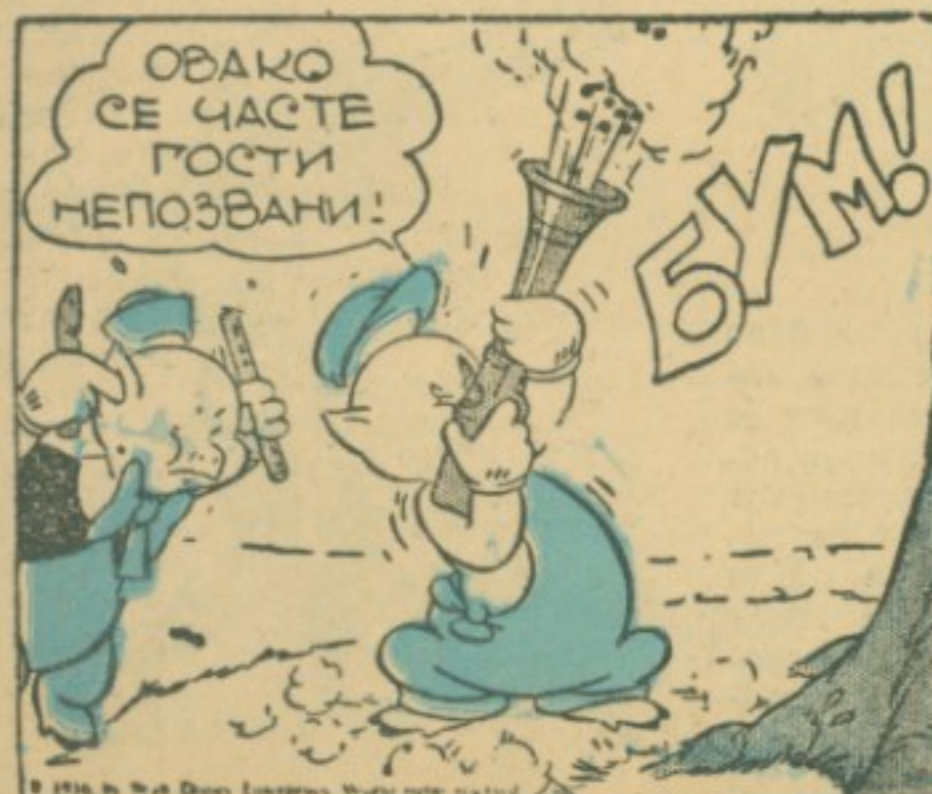
СКУПО ЋЕТЕ ОВО ПЛАТИТИ!
САМО ИЗВОЛИТЕ, СЕР ГРЕЈЕМЕ!

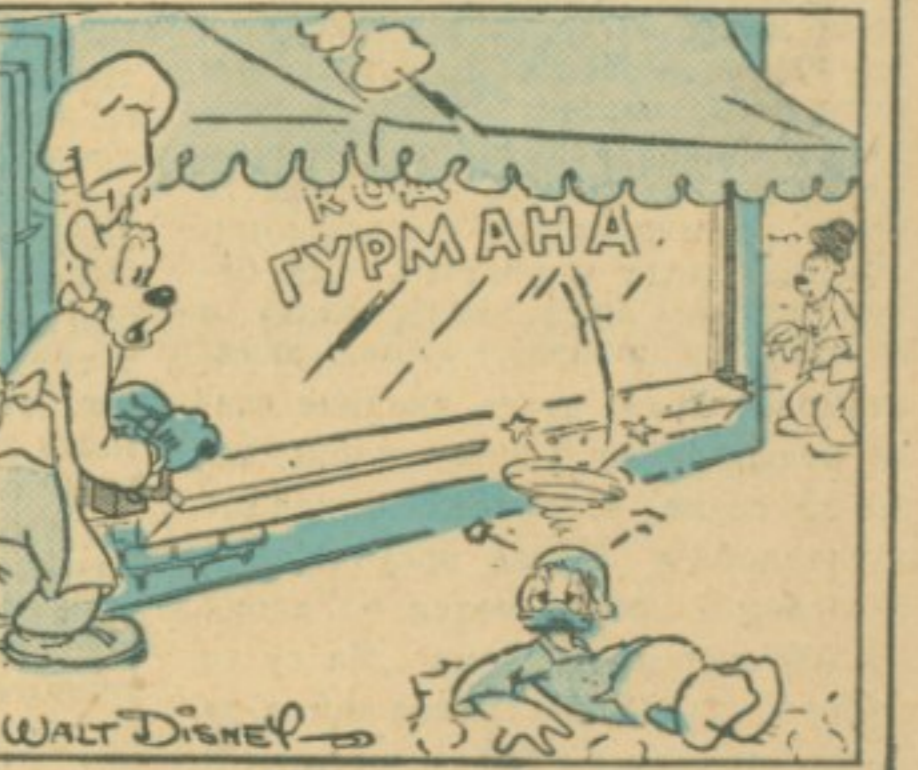
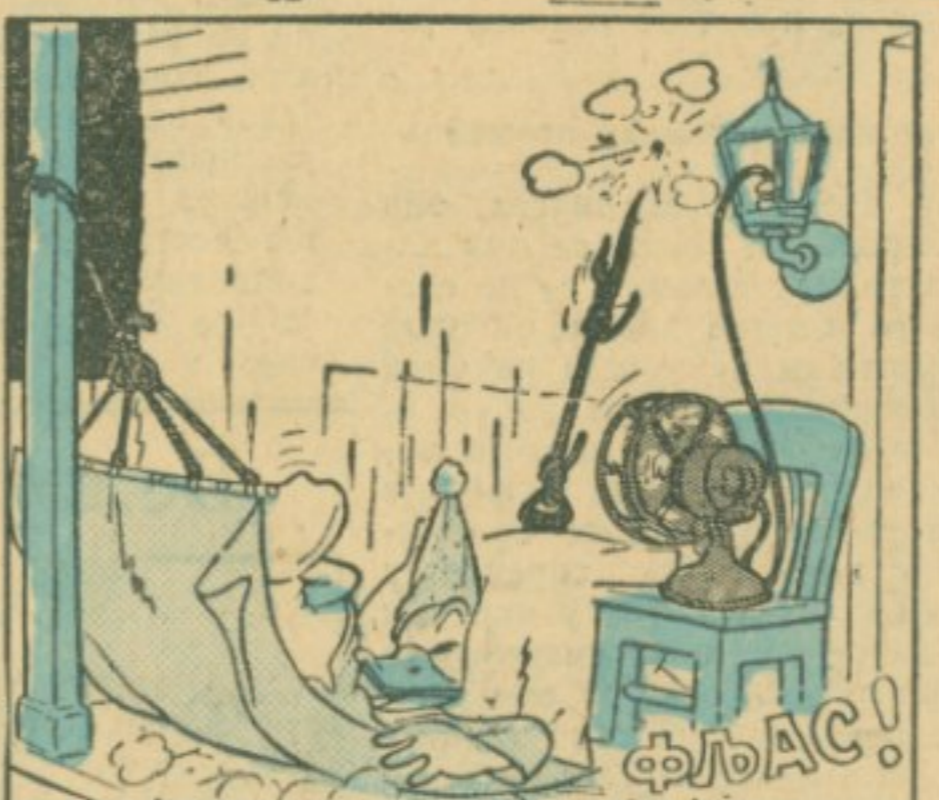
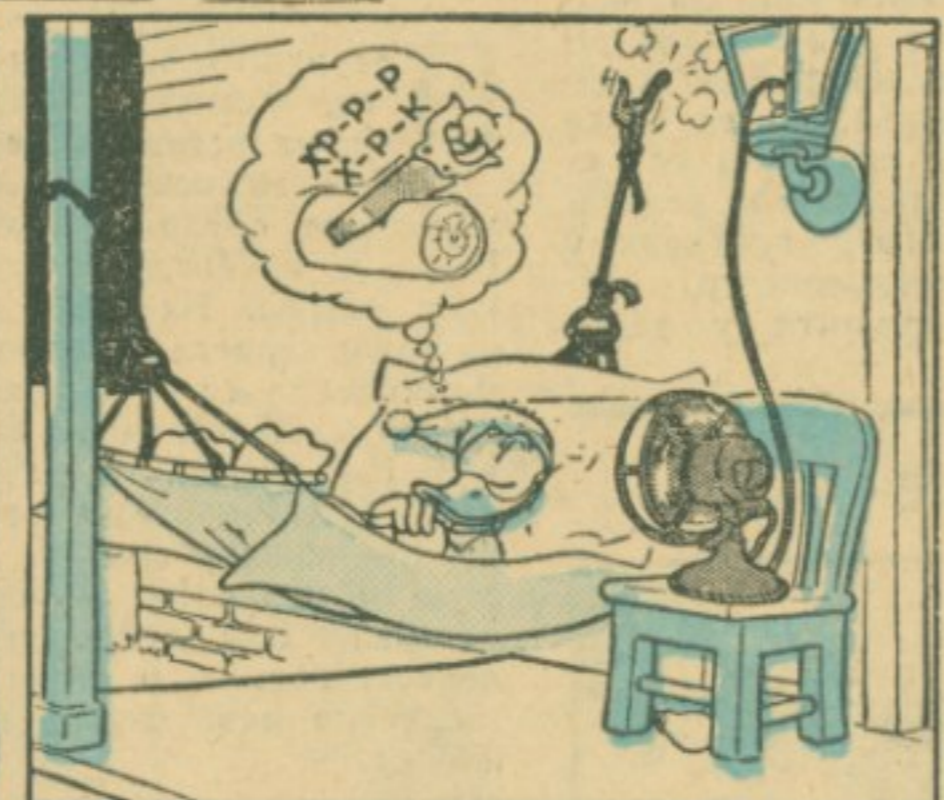
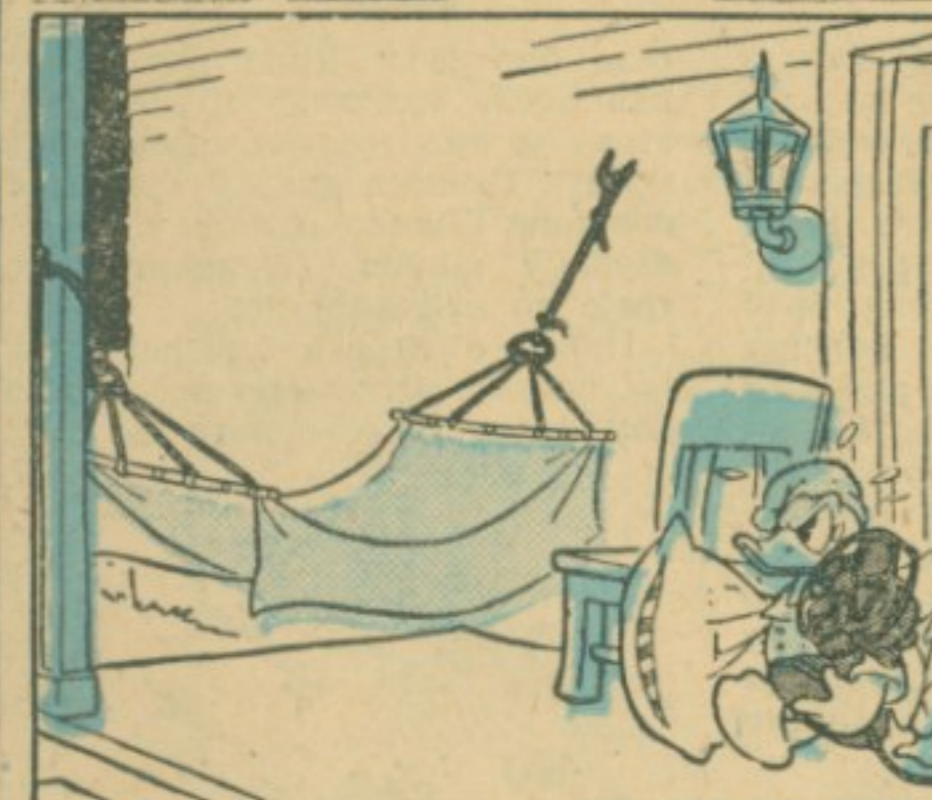
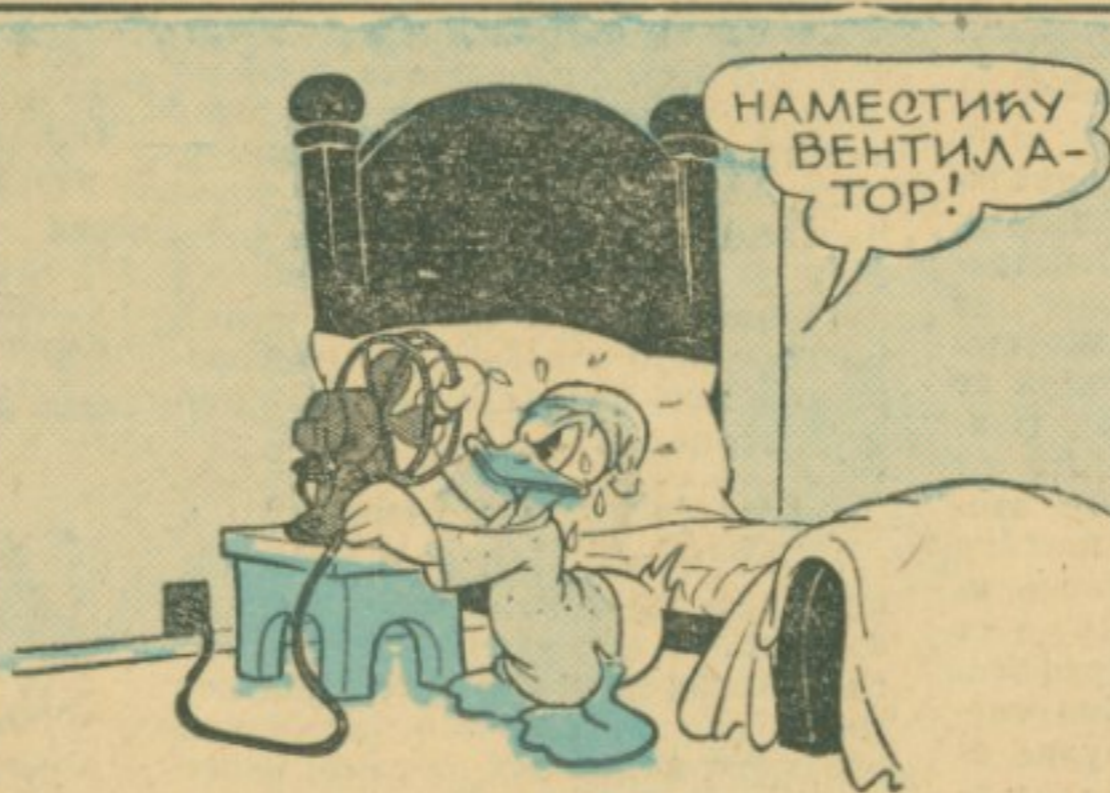
ЕВО! И МОЈА СЕ ДРУЖИНА РАДУЈЕ ВАШОЈ ПОСЕТИ!
ШТА ЋЕТЕ ДА ЧИНИТЕ СА МНОМ?
РОБИН ХУД!

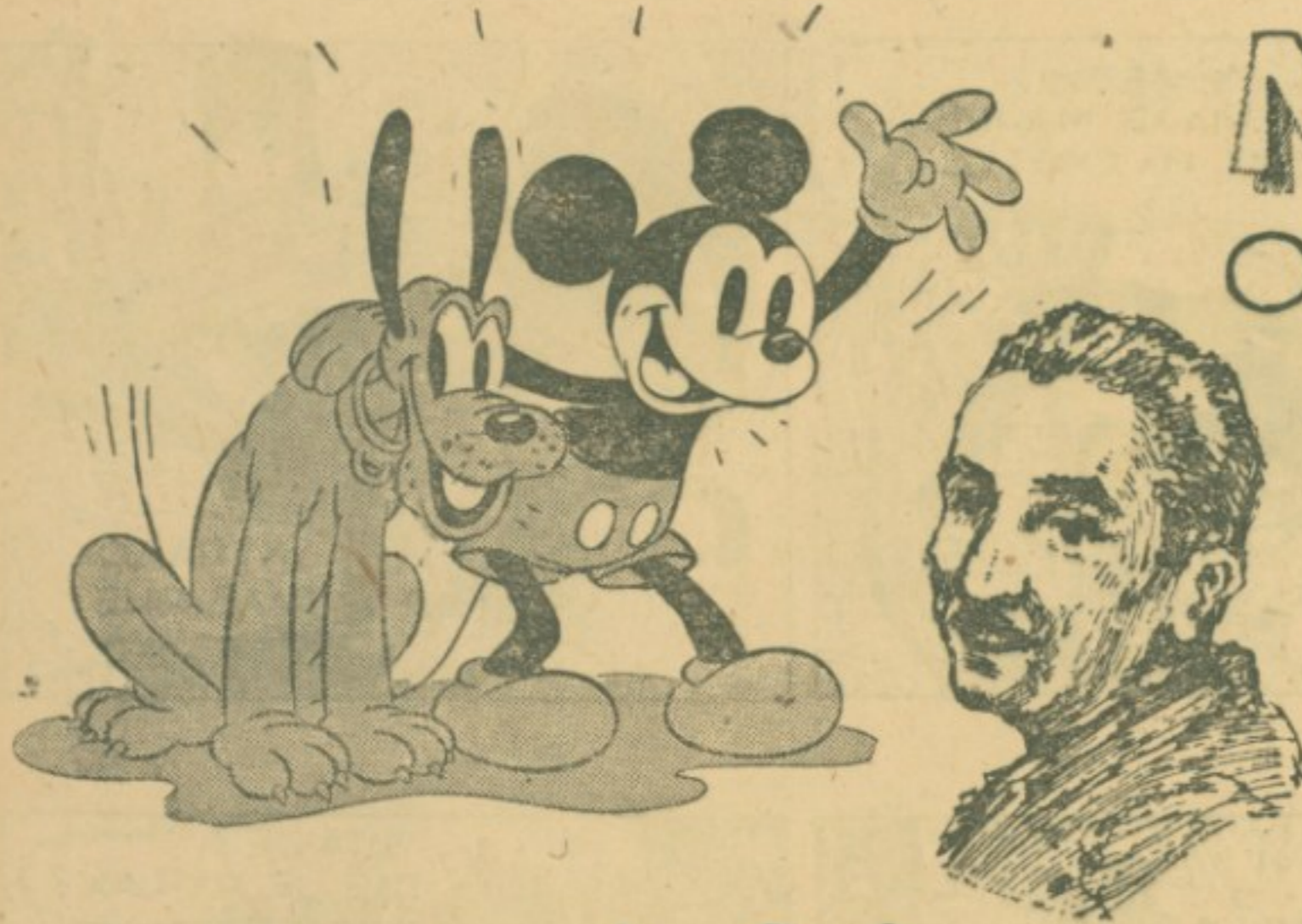
ТРИ ПРАСЕТА

ОД ВОЛТА ДИЗНИЈА

ТАЈИ ТАКУ ЈЕ ВРУЋИНА

WALT DISNEY

Моји суседи и познаници у Портланду називају ме бабом Мики Мауса. Ја сам прилично горда због тога имена, јер Мики је симпатичан и храбар шарџа. Својим веселим и одлучним духом он ме потсећа на свог творца из оног времена када је био кочоперни малишан који је често западао у ситне дечачке незгоде и увек умео да нађе начина да се из њих извуче. Мој син Волтер Дизни рођен је децембра 1901 године у Чикагу. Он је мој четврти син. — Овако је мајка Волта Дизнија почела једну своју изјаву новинарима.

Цртежи по зидовима

Волт је имао четири године кад је породица Дизни прешла из Чикага на једну фарму у близини града Марселана, у држави Мисури-САД. На овој фарми мали Дизни је провео шест година безбрижних и срећних детињства. Ту су његови родитељи први пут приметили Волтерову наклоност за цртање. Многобројним цртежима угљеном малишан је „украшавао“ беле зидове фармерске куће. Кад на њима више није било места, прешао је и на зидове помоћних зграда. Сви су они били прекривени почетничким и невестито нацртаним ликовима људи, цртежима животиња и цвећа.

— Волт је био довољно одрастао да зна да не треба цртати по зидовима кућа — наставила је његова мајка. — Али, он је био чудан дечак: кад год је зажелио да нешто уради, он је то и урадио — без обзира на последице. Увек је упорно ишао напред и, морам да признам, ретко кад није био у праву. Мој „унук“ Мики Маус изгледа да има исто тако прилично упорну главицу и не боји се последица својих дела. Мени се чини да у томе и лежи успех њих двојице.

Због послова Дизнијевог оца, који је био трговачки посредник, породица се преселила у Канзас Сити. Волт је тада имао десет година. У близини њиховог стана била је једна берберница. Волт се брзо спријатељио са сопствеником радње, кога су забављали малишанови цртежи. Људима који су долазили да се брију и шишају такође су се допадали Волтерови цртежи животиња и из радње се често чуо громки смех. Ускоро је газда склопио с њим уговор: Волт је сваке недеље правило по један нов цртеж, који је излаган у радњи, а берберин га је зато бесплатно шишао кад је то било потребно, или му је за сваки цртеж давао 25 центи. То је био први новац који је Дизни зарадио цртањем. Ускоро су његови цртежи били познати

МОЈ СИН ОТАЦ МИКИ МАУСА

у целом граду. Људи су почетком сваке седмице долазили у берберницу да виде „шта је мали Дизни нацртао ове недеље“.

Кад је имао тринаест година, родитељи су га дали у уметничку школу где је показао леп напредак, али је морао да је напусти кад се породица преселила у Чикаго, где је Волт пошао у гимназију.

— Чини ми се да га гимназија није баш много одушевљавала. Његова жеља да проводи време у природи и да црта, изгледа да је код њега потиснула све остало. Његово главно занимање било је цртање, а поред тога желео је да постане глумац. Облачно је очева одело и пред огледалом или пред укућанима имитирао је познате глумце.

У лето 1918 године, кад је Волт имао седамнаест година, у граду се због рата осећао недостатак радне снаге. Тада је он постао поштански чиновник. Од своје уштеђевине купио је малу филмску камеру и почео да снима. Желео је да постане други Чарли Чаплин. У старим, похабаним широкијим панталонама и гломазним ципелама, с полуцилин-

дром и штапићем, вешто је имитирао великог глумца. За то време, један његов друг окретао је ручицу филмске камере. То су били први „филмови“ Волта Дизнија.

„Рођење“ Мики Мауса

Пред сам завршетак Првог светског рата, Волт Дизни је као добровољац отишао у Европу. Кад се после годину дана вратио у Чикаго, наставио је студије на уметничкој школи. После извесног времена, једна филмска компанија у Канзас Ситију понудила му је место цртача. То је био његов први стварни рад на филму. Изгледа да је баш у то време „рођен“ Мики Маус. У писмима мајки братаници Дороти, ћерки свог старијег брата Херберта, Волт Дизни је често причао о два мала миша која се сваке вечери шеткају по његовој радној соби. Мишеви су се били толико привукли на њега да су без страха долазили и јели из његове руке. У једном писму он каже да му се чини да ће помоћу тих мишева једног дана „створити себи славу и имање“.

Дању је Дизни радио у филмској компанији, а ноћи је проводио у својој студији, који се налазио у једној старој гаражи. Ту је створио свој први цртани филм, који је за тридесет долара продао Њумевној филмској компанији. Филм се свидео публици и компанија је од њега поручила још цртаних филмова. Дизни је тада основао самостално филмско предузеће које је, због недостатка новчаних средстава, ускоро пропало. С позајмљеним новцем, Волт и његов брат Рој одлазе код стрица у Калифорнију. Стриц их је нешто помогао и браћа заједнички стварају нови филм, „Алисине враголије“, у коме је главну улогу играла мала Вирџинија Девис. Успех овог филма није био велики. Волт и Роје живели су тешко; једва су могли да се прехране. Али, Волт Дизни није могао да замисли да постоје тешкоће које он ће би могао да савлада. Напустио је стварање филмова са живим глумцима и потпуно се посветио стрипу и цртаном филму. „Освалд, срећни зец“, први велики стрип Волта Дизнија, појавио се 1927 године. То је био дуго очекивани успех. Међутим, зецша Освалда публика је брзо заборавила кад се годину дана касније појавио Мики Маус.

— И, као што знате, моје „унуче“ постало је веома брзо омњено. Оно нагони на смех људе широм света.

БАЛСА СКУПОЦЕНО ДРВО

Балса је дрво које расте у шумама тропских крајева, а успева нарочито у јужноамеричкој држави Еквадору. Један кубни метар овог дрвета тежи је свега 100 до 125 килограма. Њу први пут помињу шпански истраживачи у XVI веку. Кад је 1526 године Пинзаро освојио Перу, видео је како се становништво за превоз рекама и уз обалу океана служи великим сплавовима на једра, који су били сagraђени од неког изванредно лаког дрвета. Шпањолци су овом дрвету дали и-

ме „балса“, што значи сплав.

Векови су отада прошли, а бели људи нису показивали никакво интересовање за балсу. Мало њих је знало да она и постоји. Зато је велико било изненађење америчког истраживача Ланден кад је на путу за Средњу Америку, на обали једног малог залива, видео неког Индијанца како без икаквог напора носи на леђима огромно стабло. Помислио је у први мах да је то неки изузетно јак човек, али се убрзо уверио да такво стабло може свако да носи без тешкоће. Ланден је одмах увидео од какве све користи може да буде ово дрво и при повратку пренео је товар балсе у САД.

У Првом светском рату балса је употребљавана у великим количинама за израду сплавова. На великим преокеанским бродовима за превоз трупа, ови сплавови убрзо су потиснули чамце за спасавање. Јер, док је чамца могао да прими 30 до 40 људи, сплав од балсе могао је да понесе и 450 људи.

Отада је балса почела да добија све ширу примену. Она је постала неопходна у индустрији авиона и у војној индустрији. Као слаб спроводник топлоте, употребљава

се за производњу хладњака. Служи за изолацију кабина са инструментима и за паковање осетљивих инструмената и уметничког намештаја. Струготина и отпаци од балсе употребљавају се за производњу динамита. Употреба овог дрвета била би много шира кад би га било довољно. Радници предузећа за искоришћавање балсиних шума пробијају се у неприступачне пределе и у потрази за овим скупоценим дрветом удаљују се понекад и по сто километара од центра експлоатације. Они обично иду уз речни ток и оборена стабла везују у сплавове, које пуштају низ реку до пилане. Прерађена, балса одлази на још даљи пут, у фабрике и предузећа широм света.

АТОМЕ ЈОШ НИКО НИЈЕ ВИДЕО

Још пре 2300 година грчки филозофи Леукип и Демокрит, размишљајући о природи, дошли су први до закључка да материја није непрекидна: ако узмемо неки предмет, рецимо комад гвожђа, нећемо га моћи дели-ти до бесконачности у све ситније

Модерна техника може да увелича предмете и до сто хиљада пута, али је то недовољно за посматрање појединих атома. Разлог је „грубост“ светлости коју можемо замислити као ситне таласе који се змијолико шире кроз простор. Наиме, таласи видљиве светлости су много пута већи од димензија атома, и не могу нам дати њихову слику. Наука данас располаже изворима такве светлости — која се не види, али се може фотографисати. Њени таласи су довољно ситни, али они показују тако чудне особине да се не могу одбити од атома, а да на њима не изазову разарања.

Шта се налази између атома?

Између атома нема ничега, они лебде у простору. Како се они држе на растојању и зашто се не спаде? На то питање дао је одговор још у Средњем веку наш научник Руџер Бошковић. Он је изнео идеју да међу атомима постоје некакве невидљиве одбојне силе које им не дозвољавају да се приближе, али у исто време спречавају разилажење. Код атома у чврстим телима, например, у дијаманту, те силе су врло јаке, док су оне код гасова далеко слабије, тако да њих можемо лако сабијати и ширити.

Из овога произилази једна чудна последица: ако ударимо оловком по столу, атоми оловке и атоми стола се нису додирнули, сударили су се њихове одбојне силе. Између оловке и стола је ипак остао празан простор.

Модерна наука је разним посредним методама успела да загледа и унутрашњост атома и да каже од чега су они састављени. Атом се може замислити као један мали сунчани систем: он има своје сунце — језгро; око тога језгра круже планете, тзв. електрони. Језгро атома је наелектрисано позитивно, док електрони носе негативан електрицитет. Само језгро је сagraђено од две врсте честица: позитивних протона и неонаелектрисаних неутрона. Можемо сад рећи да се

атоми, а према томе и сва природа, састоје од те три врсте основних честица.

И поред огромног броја атома на земљи, њих има само око сто врста. Они се међу собом разликују само по броју малочас поменутих основних честица: најпростије је атом водоника, јер он има само један протон око кога кружи један електрон; један од најслободнијих, уран, има 92 протона и исто толико електрона. Број неутрона у језгру је променљив; њих обично има приближно колико и протона. Свакој врсти атома, дакле, одговара одређен број електрона, односно протона.

Шта је атомска енергија?

У атомским језгрима постоје врло јаке силе које држе протоне и неутроне на окупу. Језгра најслободнијих атома имају сувише неутрона. Исто као што је једном предмету, који лежи на самој ивици стола, довољан мали удар да падне на земљу, тако је и код тих језгра довољно да додети још само један неутрон споља, и они ће се распрснути. Том приликом се енергија, која је служила за везивање честица у језгру, претвори у топлотну и светлосну енергију, која се може користити у разне сврхе.

Вежите псе!

Од руке означене бројем 1 треба повући линију до пса означеног бројем 1, од руке број 2 до пса број 2 и од руке број 3 до пса број 3, и то тако да се линије негде не укресте и не додирну. Задатак није тежак; ако се мало помучите сигурно ћете га решити.

Острво славуја

Пре нешто више од сто година, холандска влада послала је на острво Тексел, које се налази осам километара од холандске обале, гувернера Бок. Њега је изненадио суморан изглед острва. На њему није било ниједног дрвета, а само понегде могао је да се види неки закржљали жбуј. Прве године Бок је засадио сто младина — прво дрвеће које су становници овог острва у свом животу видели. Упркос бурама и хладноћи, дрвеће је лепо успевало. Бок је провео на острву педесет година, и сваке године је засађивао нова стабла и украсно жубње.

На огромном простору стално узнемиреног Северног Мора, птице гоњене буром нису имале ниједно место где би могле да застану и да се одморе. За време јаких олуја стотине мртвих птица покривало је површину мора.

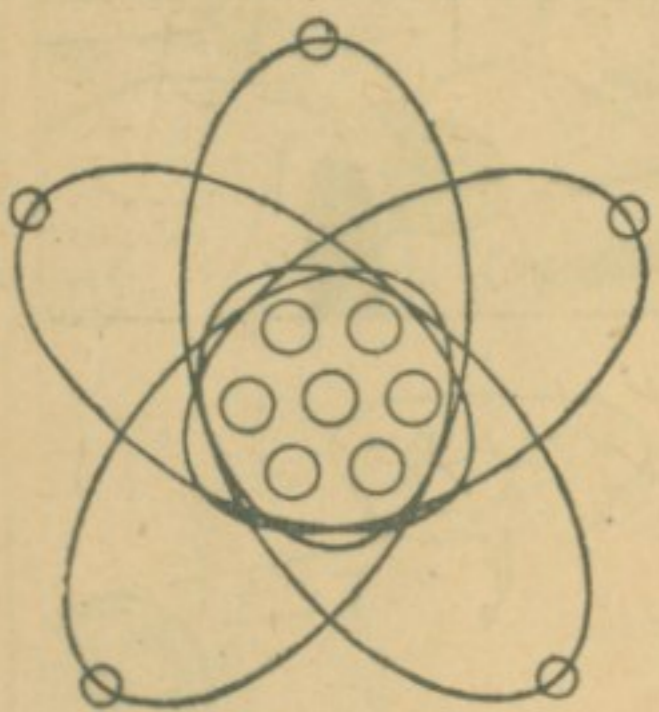
Када је на Текселу порасло прво дрвеће, птице су на свом дугом путу нашле на њему склониште. После неколико година острво је постало прави „дом“ многобројних птица певачица. Зоолози из целог света долазе да их проучавају. За њих је најинтересантнији део острва познат под именом „земља птичјих јаја“. Гле у извесним месецима могу да се виде стотине хиљада јаја из којих ће се излећи нови „становници“ птичјег раја. Међу првим становницима Тек-

села био је и један пар славуја. Већ после неколико година, на острву је била читава славујска колонија. Свакога дана у сумрак стотине Тексела одлазе у парк да слушају њихов „концерт“, који траје до дубоко у ноћ.

Прича о лепоти „острва славуја“ постало је ускоро позната широм света. Многи уметници долазе

да сликају његове живописне дрво реде и шуме. Само у току једног столећа, ово суморно острво у Северном Мору претворило се, како многи посетници тврде, у најпривлажнији кутак на земљи.

делове; једном ћемо морати доћи до најситнијих честица, које ће још имати особине гвожђа. Даље се не може делити. Тај најситнији делић гвожђа добио је име — атом гвожђа. Исто тако, сва природа састављена је од атома разних врста.

Величина и број атома

Научницима је било јасно да атоми имају веома мале димензије, јер се ни најбољим микроскопом нису могли видети. Њима је „узета мера“ пре непуних сто година. Величине су изненађујуће: оне се крећу од милионитог до десетомилонитог дела милиметра. Да бисмо добили приближнију слику о ситности и броју атома, замислимо да атоме једне чиодине главе поделимо на једнаке делове, тако да сваки становник земаљске кугле добије једнак број. Цифра је огромна: сваки човек би добио по 400 милијарди атома! Да су то динари, сваки би 56 година могао да троши по милион динара на сат. и још да му преостане новца.

Вук Караџић У ПОСЕТИ КОД ГЕТЕА

Сусрет Гетеа и Вука Караџића, 1823 године, свакако је један од веома значајних и занимљивих догађаја у животу човека који је извршио револуцију у српском књижевном језику. Поред тога, последње ове посете биле су од користи и по Вука и по наше народне умотворине.

Познато је колико је Вук имао да издржи напада због новог правописа и због прикупљања народних умотворина. Црквени кругови оптуживали су га да је у служби Аустрије, која преко Копитара и Вука жели да поунитари Србе-православце, а знатан део српске интелигенције сматрао је да су народне песме „простачке“, да је њихово прикупљање залудан посао, да се ми приказујући их Европи само брукамо, и да ће нам се културни свет због њих смејати. Међутим, тако није мислио ни Вук, ни Копитар, а ни културни људи на Западу.

Гете је још у младости превео на немачки језик „Хасанагиницу“ (с италијанског из дела А. Фортиса) и одушевио се овом „морлачком народном песмом“. Шта је онда било природније него да довитљиви Копитар, Вуков заштитник и саветодавац у првим данима његовог књижевног рада, одмах, чим је 1814 изашла из штампе Вукова „Песмарица“, посаветује свога штићеника да се обрати Гетеу. Ласкавој посвети коју је на немачком саставио сам Копитар, додат је и превод неких наших народних песама. Гете је са радошћу примио овај поклон, али — како је то касније сам рекао — његово интересовање било је у то време усмерено у другом правцу.

Занимљиво је, па и одушевљење за наше народне песме јавило се код Гетеа тек после сусре-

та с Вуком у Вајмару. Иницијатива за ову посету дошла је исто тако од Копитара. Он је знао да на Гетеа људи јаче утичу од књига, па је због тога и настојао да до ове посете дође.

Место на факултет — код Грима и Гетеа

Када је, с пролећа 1832, Вук полазио у Лајпциг циљ му је био да заврши хирургију. Лекарска диплома требало је да му омогући да зарађује свакидашњи хлеб, а истовремено да буде и средство да се прекрате сплеткарења његових непријатеља који су истицали да он нема никаквих школа, док је, на пример, један од његових главних противника Јован Халић — Милош Светић био адвокат, новосадски сенатор, и један од најученијих људи свога времена међу Србима. Истовремено требало је да обиђе људе који се интересују за српске народне песме, на првом месту Гетеа.

Вук је пре Вајмара навраћао у Касел где је био гост Јакоба Грима, који се као скупљач немачких народних умотворина, заинтересовао за наше народне песме још 1814 године, када га је Копитар упознао с Вуком. Грим је био добро научио српски и превео, поред многих народних песама, и Вукову „Српску граматику“. Из Касела Вук је наставио путовање за Гетинген, а отуда за Вајмар.

Вук о сусрету с Гетеом

О сусрету с Гетеом у Вајмару Вук је опширно писао Копитару. Мало је таквих кликтаво-распеваних писама у великој Вуковој преписци. За свој боравак у Вајмару — где је провео осам дана — Вук вели: „Могу казати да су то били

најславнији дани живота мога (до-јакшоњег)“. Гете је у то време већ имао 74 године, али је био још крепак и свеж старац.

Писмену препоруку за Гетеа Вуку је дао сам Јакоб Грим. Крајем септембра или почетком октобра 1823 године Вук је принудит дошао у Гетеову кућу на Фрауенплацу и био позван за сутрадан у 11 часова.

„Кад сјутрадан дођем“ — пише Вук — „Гете ме дочека на сред собе и пошто се последије многих комплимената посадило на канапе (софу), на коме је стајало Гримово писмо развито... и једна отворена свеза новина, онда ми Гете пружи руку на свезу новина рече: „Видите да нијесте Ви данас принудит у мојој соби; Ви сте већ одавно овдје код мене“. Кад ја бацим очи на новине, а то рецензија моје прве Српске граматике. Сами мисли те каквав је то триумф за мене био!“

Гете и Вук су дуго разговарали о нашим народним песмама. При

пошаље и неколико „буквалних“, прозних превода народних песама, које би он после препевао у десетерцу.

У Вајмару је Вука примила и жена великог кнеза који је Гетеа веома поштовао. Знајући да је Вук хром, кнегиња га је примила у приземљу („... да не труде мене уз басамак...“) и задржала га на чају.

Докторска диплома

Али најпријатније изненађење дочекало је Вука при повратку у Хале. То је диплома почасног доктора филозофије Јенског универзитета. „Дакле доктор“ — завршава Вук своје писмо, а из тих редова као да се назире детиња радост.

Ова Вукова посета Гетеу била је веома важна. Он му је несумњиво помогао да лакше добије докторат Јенског универзитета и посредовао да се велика кнегиња заинтересује за њега. Али је још много важније што од тог тренутка почиње не само живље интересовање Гетеа за српске народне песме већ и његово активно заузимање да се оне преведу у што већем броју. Поред тога, Гете је после разговора с Вуком у свом часопису „Уметност и старина“ објавио низ чланака о нашој народној поезији. Гетеово одушевљење за наше народне песме било је велико, и како је забележио Екерман 18 јануара 1825 године, он је за неке од тих песама рекао да могу по својој лепоти да се упореде с „Песмом над песмама“. Гете је, такође, саветовао композиторима да компоњују музику за женске (српске) народне песме српске, које је био превео Герхард.

Вук је Гетеа посетио још једном, 15 фебруара 1824 године.

МОРСКЕ НЕМАНИ И НАЈНОВИЈА ПРИЧАЊИМА

Постоји искупише извештаја помораца, истраживача и разних званичних лица — у чију је веродостојност често тешко посумњати — о змијо-ликим неманима које живе у мори-ма, да би се сви они могли одбаци-ти као привиђања романтичних „морских вукова“.

Несумњиво да су поједини извештаји пуко причање. Неки су, опет, настали на тај начин што су појединци у некој клади или пера-јима какве велике ајкуле видели морско чудовиште. Међутим, мно-ги записи путника који су обила-зили копна и мора, у прошлости и данас, указују да још увек има не-познатих животиња.

Стари записи говоре...

Почетком шеснаестог столећа Швеђанин Олаус Магнус забеле-жио је да је са скандинавске обале приметно неку морску неман дугу око 30, а широку три метра. Личила је на огромну змију, чије је тело покривено крљуштима. Ше-

стог јула 1734 године бискуп Хонс Едеге угледао је у водама Грен-ланде „морску змију дугачку као брод“, са оклопом од крљушти. Дуг, извијен врат и змијска глава тог чудовишта вирили су из мора док је брзо пливајући секло таа-се. Тринаест година касније и један норвешки поморски капетан о-писао је „морску змију“. Она је и-мала осам грба на леђима, на раз-маку од 180 сантиметара, и неку величасту гриву. На свој исказ он је положио заклетву, а потврдила га је и посада његовог брода.

Године 1817 једна змијолика мор-ска неман приближавала се обали код рибарског насеља Кап-Ен у Се-верној Америци. Чудовиште се ту месецима задржало, хранећи се хар-рингама које су се у јатима биле слегле код Кап-Ена. Стотине оче-видца дало је исказе о изгледу те морске змије за коју су сви тврди-ли да је плашљива и безазлена. По-сада једног рибарског бродича ко-ји је успео да јој се сасвим при-ближи тврди да је била 20—25 ме-тара дугачка и да јој је извијени врат био високо издигнут над во-дом. Када је са брода на змију ис-паљен први харпун одмах је побе-гла и никад се више није вратила у воде Кап-Ена.

Чудовиште наших дана

Џесон Сибари, капетан китолов-ца „Моногахела“, забележио је у бродски дневник да су 1852 годи-не његови морнари уловили неку врсту морске змије која је била дугачка 34,25 метара. Нажалост, капетан је био далеко више заин-тересован трговином него природ-ним наукама па је од те ретке жи-вотње направно — рибље уље.

Једно змијолико морско чудови-ште примећено је и пре неколико година. О томе говори необично

занимљив радиотелеграфски извештај који је, 30 децембра 1948 го-дине, командант брода „Санта Кла-ра“ упутио Америчком хидрогео-графском уреду: „На 34 степени северне шкрине и 34 степени и-сточне дужине, у 7.00 часова по Гринвичу брод је налетео на једну морску неман, рано је или убио. Она је око 45 метара дуга, главе и тела један метар у пречнику. О-ставила је за собом видан крвав траг. Приметили су је први официр Вилијам Хамфреј и трећи официр Џон Акселсон. У бродском дневни-ку забележене су све појединости

о овом чудном судару. Више мор-нара који су на позив дежурних официра журно истрчали на палу-бу брода такође су видели морску неман“.

Све те извештаје човек може да прими с много сумње, али је ипак тешко оспорити им сваку веродос-тојност. Занимљиво је да се из-вештаји углавном слажу, јер ука-зују на постојање плезиосаура. То је једна врста безазлено морског гуштера са змијастим вратом и ма-лом главом, за кога се сматра да је давно изумро. Живео је у млађе доба јуре! Теориски би било сас-вим могућно да се поједини при-мерици те врсте гуштера одрже до данашњих дана, јер је недавно код афричке обале уловљена и једна необична риба која припада роду за који се мислило да је пре више милиона година изумро.

ЕЛЕКТРОНСКО ОКО риболоваца

На предњој катарци рибарских бродова надали се осматра-чица у којој седи један члан посаде и нетренице по-сматра водену површину. Чим о-пази јато риба, он о томе обавеш-тава остале. Али, он не може да види шта се дешава у морским дубинама, поготову за време буре и других непогода. Међутим, да-нас риболовци све више употреб-љавају један електронски апарат, који је раније служио као помоћ

могу помоћу тог апарата да у-тврде и врсту рибе, то јест да ли су туне, харинге, бакалар или неке друге рибе.

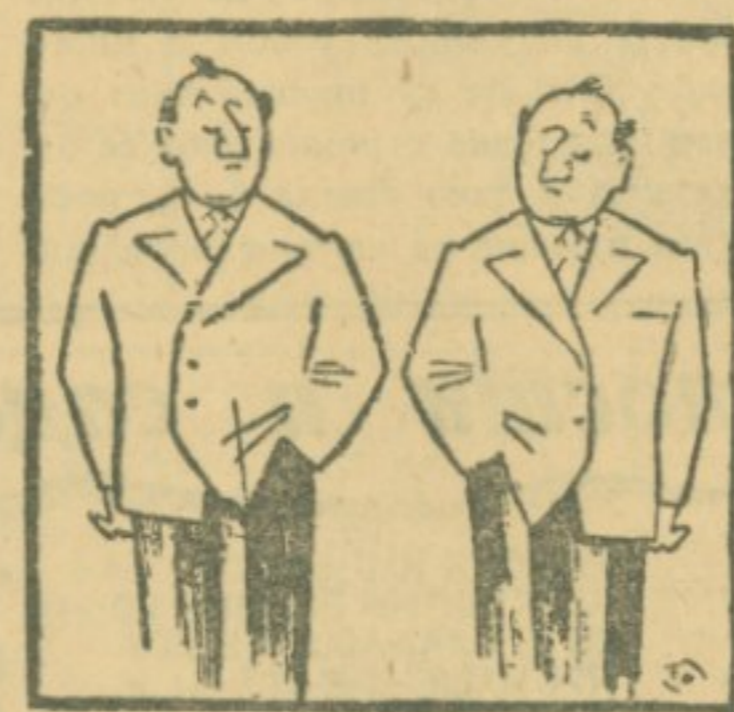
„Електронско око“ има облик кутије радио-апарата и смештено је на прамцу рибарске лађе. У тој кутији налази се електронски уре-ђај. На предњој страни апарата ла-гано се одмотава папирна трака са графиконом, на коме управне линије претстављају подводне зо-не испред и испод рибарског бро-да, а водоравне означавају дуби-ну тих зона.

Док рибарски брод пловни, пера на казаљкама, које се стално кре-ћу, уцртавају на мрежи графико-на две паралелне линије. Горња линија претставља површину мо-ра, а доња морско дно. Између ове две линије, друге казаљке у-писују низ чудноватих знакова ко-ји претстављају рибе. Рибар буд-но мотри шта се све оцртава на графикону и у тренутку када се на њему појави повећа група зби-јених знакова, на месту које на графикону означава дубину, он о-бавештава о томе заповедника бро-да који наређује да се брод заустави и да се чамци са мрежама спу-сте у воду. Он за све време по-сматра кретање рибе на графи-кону, управља покретом чамца и наређује кад треба да се спусте мреже, све до тренутка док рибе не буду потпуно опколене. Тада „електронско око“ завршава сво-ју функцију. Рибари затварају мреже и извлаче сигуран и богат лов.

но средство при пловидби. Захва-љујући једном норвешком науч-нику, тај апарат је преудешен и помоћу њега риболовци могу ја-сно да виде рибе у морским ду-бинама, и то не само кад је ве-дро, него и по магли и невремену, па и за време потпуне помрчине. Помоћу овога апарата, познатог под именом „електронско око“, може да се утврди приближно тачно колико има рибе на поједи-ном месту, којом се бразином и у ком правцу креће. Често рибари

Слика у огледалу

Од ове две слике једна претставља прави лик Гире, а друга његову сли-ку у огледалу.

Која је, дакле, прави лик Гире, а која претставља лик у огледалу?

БОРНА КОЛА КРОЗ ВЕКОВЕ

РИМСКА КУЛА

АКИРСКА БОРНА ЗАПРЕГА

ГОТСКА БОРНА КОЛА

ОКЛОПЉЕНИ АУТОМОБИЛ

МАЛИ ТЕНК

ВЕЛИКИ ТЕНК

Људи одјека

Према грчкој митологији одјек је постао од нимфе која је, волећи Нарциса, пала у попор у коме је остао само њен глас.

То је легенда, али одавно се зна да је одјек природна појава. Он „повећава“ и преноси звучна треперења на велику даљину.

Пре двадесетак година, експлодирало је неколико тона динамита у једном железничком тунелу у Алпима. Швајцарски сељаци који су били тридесет километара далеко од тога места јасно су чули експлозију, док је други људи на свега неколико километара, нису чули. С друге стране швајцарско-немачке границе такође се експлозија јасно чула, иако је граница удаљена 160 километара. Швајцарски научници су, међутим, утврдили да је звук „прескочио“ 160 километара и да се у Немачкој чуо као одјек који се одбио о облаке.

Сви знамо какве необичне ликове дају крива огледала. „Звучна огледала“ се понашају на сличан начин. Помоћу њих звучи „отскачу“ са једне површине на другу, мењају јачину, висину и брзину простирања, тако да одјек који се том приликом ствара може да постане веома чудновата појава. Око њега су се, уосталом, столетима испредале најразноврсније легенде.

Кад се пред извесним римским гробницама изговори један стих, одјек ће га одмах поновити у целости. Да би нам одјек повратио изговорени стих, потребно је да се површина о коју се звук одбија налази на довољном отстојању. За три секунде звук прелази око један километар. Ако изговарање стиха траје три секунде, значи да се одбојна површина налази 500 метара далеко од нас, јер је звук приликом одласка и повратка прешао 1.000 метара.

Као што извесна огледала повећавају лик, тако извесни одјек појачавају звук. У чуденој, људском руком начињеној, пећини на Сицилији, која је названа Денисово Ухо, гужвање комадића целофане ствара звуке митраљеског рафала услед тога што узастопна одбијања одјека с површине на површину врше огромно повећање обима првобитног звука. Денис, некадашњи тиранин Сиракузе, начинио је ову пећину, у коју је затварао своје политичке противнике, да би могао на њеном горњем прикривеном делу да чује сваку заверу

затвореника, која би се макар и шапатома ковала.

Постоје места на којима одјек претвара женски глас у мушки. Као што извесна обојена површина може да „промени“ боју суседној површини, зато што упија неке

њене светлосне зраке и тако је чини тамнијом, на исти начин могу површине о које се одбија одјек да — под нарочитим околностима — задрже све високе, а отпошају само дубоке тонове једног гласа. Има одјека који врше „хармонизацију“ тона, јер га повећавају за октаву, тако да се при свирању на

виолини у таквим пределима, као например у Киларнејској јарузи, у Ирској, могу чути необичне мелодије које додаје одјек првобитним тоновима.

Једном се у близини Горњег Језера, у САД, догодио следећи случај: један амерички физичар, штајући се ливадама, чуо је дивне звуке оргуља. Пошто нигде у близини није било насеља, пошао је према извору звукова и установио је да су долазили од брзе речце чији су се таласи разбијали о мноштво ситних каменова.

Давно, за време борби између Американаца и Индијанаца, америчка војска била је сведок чудне промене бесне вике индијанских ратника у благе мелодичне звуке необичне песме. То се догодило на брду Садбеку. Данас је, међутим, опште познато правило у физици да редови симетрично поређаног дрвећа могу да опсенарски промене звуке, тако да од непријатних крикова постају пријатне мелодије.

Постоје и друге необичне појаве у вези с одјеком. У близини Руана, у Француској, кад се запева у полукружној дворани једног старог замка, присутни на супротној страни те дворане чују исту песму као одјек, а не као звук.

У близини Брисла налази се место где одјек умножава звук за петнаест пута. На замку Симонета, недалеко од Милана, постоји на последњем спрату прозор са којег испањени метак одјекне 40 до 50 пута, а глас 24 до 30 пута.

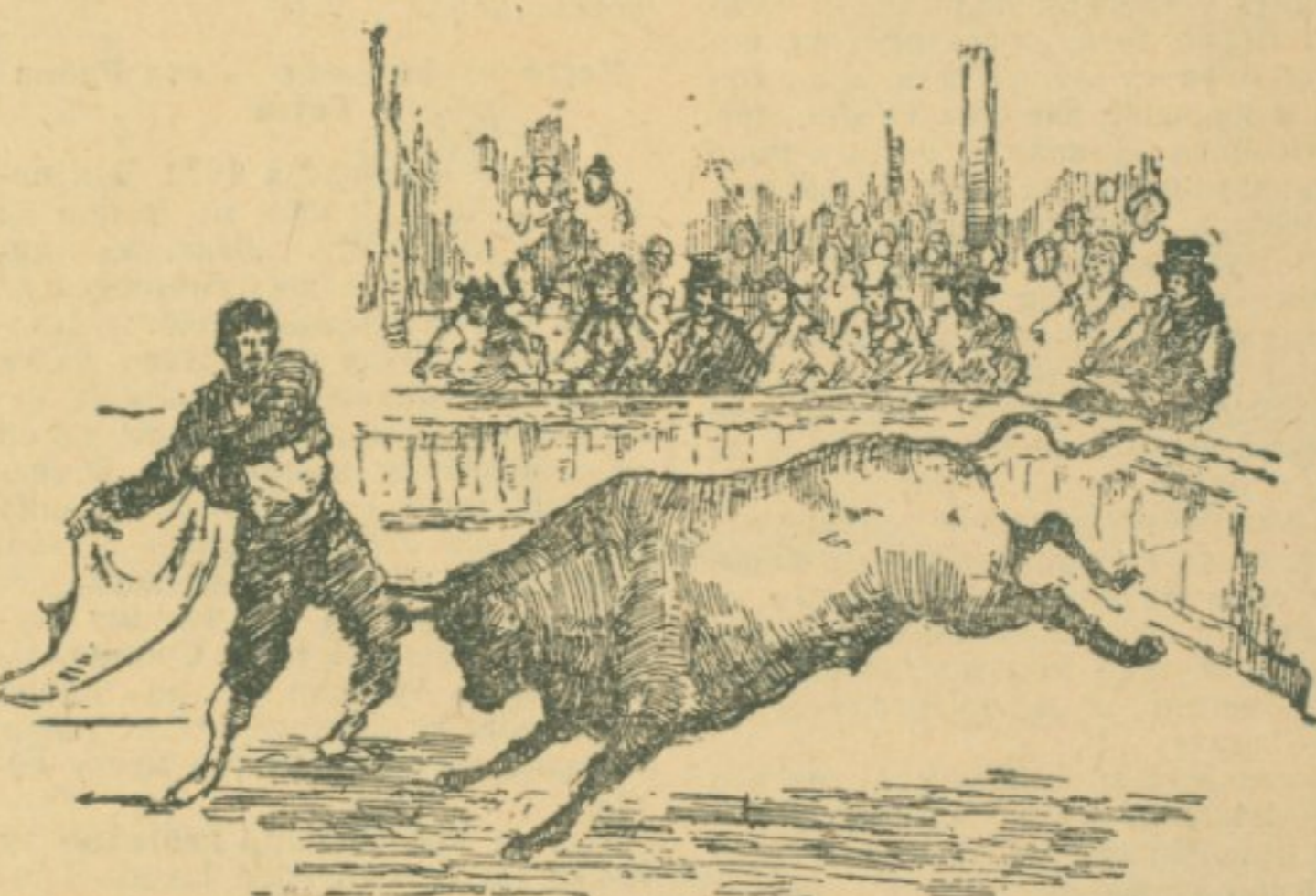
Модерна физика је објаснила све необичне појаве у вези са одјеком, тако да — сем непросвећених народа или појединаца — нико више не верује у његову тајанственост.

ГОЈИНО ОКО НАД ШПАНИЈОМ

По наруџбини је сликао краљеве, а по сопственој жељи — зидаре и сужње по тамницама. Пред њим су позирали и смешкали се министри, а он у машти гледао пушке уперене у груди људи осуђених на стрељање. Био је глуп, а дрхтао од думарања Наполеонових топова и узвика шпанске гериле која је јурисала на Наполеонове бајонете.

причосе“ којима је без самилости исмејао феудалну Шпанију. Да се због те страшне сатире не би на њега сручио гнев инквизиције, он „Капричосе“ посвећује краљу Карлосу IV и краљу, не схватајући оштрицу Гојиних бакореза, прима се покровитељства над њима.

Друга серија Гојиних бакореза — „Ужас рата“, створена између 1808 и 1814 године, посвећена је

Тај сликар — Франциско Гоја живео је 82 године — од 1746 до 1828 године. Живео, стражарно својим оком над Шпанијом и сликао, свуда и на свему сликао: на обичним комадићима хартије, на разним признаницама, на песку који се, у оно време, посипао по исписаној хартији да упије мастило. И свачим сликао: четкицом, крпом, кашиком — оним што му се нашло при руци. Преко 1300 слика оставио је човечанству, оставио у боји сва своју земљу, своју Шпанију.

Трагајући за младошћу овог генијалног човека, његови биографи су забележили да је он једном, у предграђу Мадрида, нађен оне-свишећен, „са ножем у леђима“. Са тореадорима је лутао по Шпанији и Италији, у Риму се пео на кубе цркве св. Петра да би горе записао своје име „изнад свих осталих имена“.

Сликарска страст — она стваралачка страст која га више никал неће оставити на миру — обузела је Гоју седамдесетих година, када је почео да израђује скице за тепихе. Картони на којима је он то радио одмах су показали мајсторску Гојину руку: мадридске пијаци, бикови, путници на планини шибани ветром — све дато у живим покретима, све ишчупано из Гојине земље, из шпанског живота.

Године 1789, у својој четрдесет трећој, Гоја постаје дворски сликар. Славан је и богат, али и — несрећан. Деца му умиру, жена Хозефа — која га као сликара није разумевала — почиње да поболева, а затим се и он сам разболи и — оглуви. Слика и даље — процесје и тореадоре, прави наручене краљевске портрете, али и — ненаручене ликове мадридских просјака.

Док је с оне стране Пиринеја пламтела Француска револуција, Гоја се, 1793 године, баца на бакорезе и даје своје чувене „Ка-

Наполеоновој навали на Шпанију и страхотама које је преживљавао шпански народ. Бајонети, крв, глад, масовно умирање по улицама — то су мотиви „Ужас рата“.

„Кућа глувог“ — тако је народ звао кућу у којој је Гоја после, у дане реакције, повучен и осамљен живео. У мају 1824. он бежи из Шпаније у Француску, долази у Бордо, а затим у Париз.

Стари и глупи Гоја почиње и вид да губи, па при раду мора да има двојструку наочари, а и руке му дрхте. Слика и даље — највише портрете својих пријатеља, изгнаних Шпанаца. Слика и мисли на своју Шпанију. Хтео би бар још једном да је види, док га вид колико-толико служи. „Кад бисмо га пустили — записао је песник Моратин — сео би на мазгу и кренуо на пут, у ловачкој капи, са мехом за вино и дрвеним узенгијама“.

У мају 1826. старац долази у Мадрид, па се опет враћа у Француску, у Бордо. И умире — 16 априла 1828 године. Од капље.

СКРИВАЛИЦА

Ако пажљиво загледасте ову слику лако ћете пронаћи смучара који се негде сакрио!

РЕП ОГРОМНЕ РИБЕ

Спасио брод

Једног дана 1874 године испловио је из Бискајског Залива брод „Крусадер“ са посадом од 214 путника-иселеника, који су путовали за Нови Зеланд. После шестодневне пловидбе, на боку брода појавила се пукотина и вода је нагло почела да продире у унутрашњост брода. Посада је одмах стала да је испупава. Али, изгледало је да вода надире утолико брже што су је пумпе више избацивале. Да несрећа буде још већа, одмах у почетку покварили су се две црпице.

Вода је надирала тако снажно да више није било никаквог изгледа да се брод може спасти. Капетан је већ био издао наређење да се припреме чамци за спасавање и да сви путници изађу на палубу. Изненада, са дна брода, чуо се узвик изненађења и морнари, који су већ били поустали од умора, прионули су још живље на посао. Вода више није продирала у брод. Људи су удвостручили своје напоре и ускоро је опасност била потпуно отклоњена.

Остатак путовања протекао је без догађаја. Кад је брод приспео у Нови Зеланд и после искрцавања путника одвучен у бродоградилниште ради оправке, радни-

ци су открили једну чудновату ствар: брод је био спасен захваљујући једном рибљем репу који је био тесно прикљештен у пукотину брода. Када се на броду појавио отвор и када је вода по-

чела у њега снажно да надире, она је повукла са собом и многе рибе. Ситније су прошле кроз отвор, али једна огромна риба се заглавила и тако спасла брод, посаду и путнике од сигурне пропасти.

ПРЕТПЛАТНИЦИМА

„ПОЛИТИКИНОГ ЗАБАВНИКА“

Моле се претплатници којима је 1 јула истекла претплата да је обнове за даље слање листа.

ПРЕТПЛАТА СТАЈЕ
за годину дана динара 500.—
за 6 месеци динара 250.—
за 3 месеца динара 125.—

Администрација
„ПОЛИТИКЕ“

Занимљивости из прошлости и садашњости наше земље

ЗЛАТАН ПРЕТЕН КРАЉИЦЕ ТЕОДОРЕ, МАЈКЕ ЦАРА ДУШАНА, КОЈИ ЈЕ ИЗЛОЖЕН У НАРОДНОМ МУЗЕЈУ У БЕОГРАДУ. ЈЕДАН ЈЕ ОД НАЈЛЕПШИХ ПРИМЕРАКА УМЕТНИЧКОГ ЗЛАТАРСТВА ХИВВЕКА НЕ САМО У СРБИЈИ ВЕЋ И У ЕВРОПИ.

ОВАКО ЈЕ ИЗГЛЕДАЛА ДУБРОВНИКА ГАЛИЈА. ОНА ЈЕ БИЛА ДУГАЧКА ДО 100, А ШИРОКА 7 ДО 11 МЕТРА. ИМАЛА ЈЕ ДО 80 ВЕСАЛА И ДО 40 ЧЛАНОВА ПОСАДЕ. ГАЛИЈЕ СУ ИМАЛИ И ДРУГИ НАРОДИ. ЊИМА СЕ СЛУЖИЛО У СРЕДОЗЕМНОМ МОРУ СВЕ ДО XVIII ВЕКА.

РИМСКИ ИМПЕРАТОР КОНСТАНТИН ВЕЛИКИ КОЈИ ЈЕ ВЛАДАО У IV ВЕКУ ПРЕ НАШЕ ЕРЕ. РОЂЕН ЈЕ У НИШУ (NAISSUS-U), ПРИЛИКОМ ЈЕДНОГ ИСКОПАВАЊА ПРОНАЂЕН ЈЕ ЊЕГОВ ЛИК У БРОЗИ.

ОРАО КРЕТАШ ЈЕ ДАН ОД НАШИХ НАЈВЕЉИХ ОРАВА. ИМА РАСПОН КРИЛА БЛИЗУ 2 МЕТРА. ГЛАВА МУ ЈЕ СУРА, А ТЕЛО ТАМНОКЕСТЕЊАСТО. НАЈМЕШЉЕ СЕ МОЖЕ ВИДЕТИ НА КОСОВОУ ПОЉУ И У ДЕЛИБАТСКОЈ ПЕШЧАРИ.

БАВОЉА ВАРОШ НАЛАЗИ СЕ КОД КРУШЕВЦА. ВРХОВИ СТЕНА ДОБИЛИ СУ ЧУДНОВАТ ОБЛИК ЗАТО ШТО СУ КИША И СНЕГ РАСТВОРИЛИ ТРОШНУ МАСУ ШКРИЉЦА, А ОТПОРНИЦИ ДЕЛОВИ ОСТАЛИ СУ У ВИДУ ИСТАКНУТИХ ВИСОВА. ЗБОГ НЕОБИЧНОГ ИЗГЛЕДА, НАРОД ЈЕ ДАО МЕСТУ ОВО ЧУДНО ИМЕ.

КАДА СУ ЗА ВРЕМЕ ПРВОГ УСТАНАК ОСВОЈИЛИ БЕОГРАД, УСТАНИЦИ СУ У ЊЕМУ ПОДИГЛИ ТОПОЛИВНИЦУ И РАДИОНИЦУ ОРУЖА. ДВА КАРАБОРБЕВА ТОПА ИЗДИВЕНА 1811г. У ОВОЈ ТОПОЛИВНИЦИ, ИЗЛОЖЕНА СУ У МУЗЕЈУ ЈУГОСЛАВЕНСКЕ НАРОДНЕ АРМИЈЕ. У БЕОГРАДУ.

РОСУЉА ЈЕ НАША РЕТКА БИЉКА. МЕСОЈАДЕР КОЈА РАСТЕ У ГЛАВНОМ НА ПЛАНИНАМА ГОЛИЈИ И НИЦЕ. ДЛАКАСТИМ СИСАКАМА КОЈИМА ЈЕ ОБРАСЛА ПОВРШИНА ЊЕНОГ СИТНОГ ЛИШЉА, ОНА ХВАТА, ВАРИ И ИСИСАВА ИНСЕКТЕ, ЈЕР ЈОЈ ХРАНА КОЈУ ЦРПЕ КОРЕНОМ НИЈЕ ДОВОЉНА.

ОСТАТОК ПУТОВАЊА ПРОТЕКАО ЈЕ БЕЗ ДОГАЂАЈА. КАД ЈЕ БРОД ПРИСПЕО У НОВИ ЗЕЛАНД И ПОСЛЕ ИСКРЦАВАЊА ПУТНИКА ОДВУЧЕН У БРОДОГРАДИЛИШТЕ РАДИ ОПРАВКЕ, РАДНИ-

КОЈИ ЈЕ ОДГОВОР ТАЧАН?

Дајемо вам четири питања, свако са по четири одговора. Оловком протрајте оно што мислите да није тачно, а затим погледајте доле и проверите да ли је ваш одговор заиста тачан.

- 1) — Дечји лист "Невен" уређивао је: Јанко Веселиновић, Војислав Илић, Јован Јовановић-Змај, Светозар Ђорђевић
- 2) — Логотети су били: војсковође, првосвештеници, дворски и државни достојанственици, лекари, вештачи
- 3) — Метроном је: основа метарског система, справа за откуцавање такта, средњовековни часовник, јединица за мерење топлоте
- 4) — Гете је пред смрт рекао: Збогом светле! Више светлости... О времена, о обичаји! Све је таштина!

Тачни одговори: 1) Дечји лист "Невен" уређивао је Јован Јовановић-Змај (рођен у Новом Саду 1833, умро 1904 у Каменици). Овај лист за децу излазио је у Новом Саду и Загребу од 1880 до 1891, затим од 1899 до 1901. Био је наш најпознатији лист за децу. — 2) Логотети или логофети били су високи дворски и државни достојанственици у средњовековној Србији. Логотет је био саветник владара и шеф дворске канцеларије. Његов делокруг нарочито се проширио на питања која су се односила на цркву. — 3) Метроном је справа која се у музици употребљава за откуцавање такта. — 4) Последње речи великог немачког песника Гетеа (1749—1832) биле су: "Више светлости".

ЛАВИРИНТ

Покушајте да пронађете пут којим овај планинар треба да прође до планинске куће.

ДА ЛИ ЗНАТЕ?

ПРВИ ТЕЛЕФОНИ У СРБИЈИ

Прве телефонске апарате, „штације“, Београд је добио крајем 1888 године. За оно време то је био значајан догађај, јер је било прошло само тринаест година откако је пронађен телефон. Те „штације“ везивале су неколико државних установа. Правилником од 1890 године дато је право свим грађанима да могу имати телефонски апарат, али је то право могао да користи само мали број, углавном и муњини трговци. Како није постојала телефонска централа, свако је стварао своју посебну мрежу, повезујући се са неколицином савремених пријатеља. Међу појединим мрежама није било никакве везе.

Године 1894 успостављена је међуградска телефонска линија Београд — Ниш, али само за потребе двора. Јавност је почела да користи ову линију тек 1901 године, кад су подигнуте и прве јавне говорнице — две у Београду, три у Нишу и по једна у Смедереву и Ђуприју. Тада је у Београду почела да ради прва телефонска централа, а идуће године и у Пожаревцу, важном трговачком месту онога доба. У то време држава је узела у своје руке сав телефонски саобраћај. За службене међуградске разговоре плаћало се 25 пара, а за приватне пола динара. Интересантно је да је од 37.616 међуградских телефонских разговора у 1902 години било само 718 службених. За склапање послова телефон задуго није сматран погодним средством, јер се у оно време тражило да све буде утврђено сведоцима и потписима, „црно на бело“.

ОД ПОЛА ДО ЕКВАТОРА СА ИСТИМ МАЗИВОМ

Ниједно возило не би могло да се креће без сталног подмазивања његових делова. Обезбедити погодно мазино није нимало лак посао, пошто су мазиња која су данас у употреби веома осетљива на промене температуре. Због тога се за разне крајеве и за разне климатске услове морају употребљавати различита мазиња.

Да би избегли ове тешкоће, техничари америчке војске успели су да створе једно ново мазино које може да се употреби за свако возило и на сваком месту зем-

љине кугле. На свакој температури — од 55° испод до 50° изнад нуле — оно задржава своје особине и увек остаје у истом стању — ни сувише течни ни густо. Возило подмазано њиме може да пређе пут од Пола до Екватора а да нигде не мора да се употреби неко друго мазино.

ПОДЗЕМНА ГАРАЖА ЗА 2000 ВОЗИЛА

У средишту Лос Анђелоса, где се налазе најважније установе, највеће трговинске радње и најпосећенији биоскопи и позоришта, подиже се велика подземна станица за паркирање кола, која ће моћи да прими 2000 аутомобила. У ову највећу подземну гаражу на свету возила ће улазити преко кружних рампи с благим нагибом, од којих ће свака моћи да прими по 40 аутомобила одједном. У самој гаражи кола ће се кретати брзо и лако захваљујући савременом систему синхронизације. Улаз и излаз тако су планирани да идуколик не ометају нормалан саобраћај у суседним улицама. Уређаји за проветравање мењаће ваздух у гаражи сваких шест минута. У случају опасности, гаража ће моћи да послужује као склониште за 50.000 лица.

НОВАЦ ИЛИРСКОГ ПЛЕМЕНА ДАОРЗА

Једно мање илирско племе, Даорзи, које је живело на левој обали Неретве, у Столачком срезу, пре наше ере, бавило се, као и друга илирска племена, гусарством. Они су били одлични морнари и на својим брзим и лаким лађама пловили су Јадраном и нападали грчке и римске бродове. Они су били страх и трепет за све бродове који су пловили Јадраном. Занимљиво је да су Даорзи имали и свој бронзани новац, који су ковали још у II веку пре наше ере. На том новцу био је утиснут лик даорске гусарске лађе, једино његово обележје.

ПОЗОРИШТЕ ГЛУВОНЕ- МИХ

У немачком граду Дортмунду недавно је отворено позориште за глувонемице у коме све улоге играју глувонемци. Досад су у овом позоришту са успехом приказана четири комада која су написали глувонемци аутори. Ово је прва позоришна без речи на свету.

ВУЛКАНИ — ИЗВОРИ ЕЛЕКТРИЧНЕ ЕНЕРГИЈЕ

Последњих година научници обраћају велику пажњу испитивањима вулканске топлоте која би се користила за производњу електричне струје. Експерименти се врше нарочито у Италији, на острву Санта Лучија.

Вулканска испарења користе се у неким хемиским индустријама још од 1904 године. Године 1932 саграђена је код Лардерела, у Италији, прва електрична централа јачине 15.000 киловата која добија погон из вулканских пукотина. Бушењем околног тла дошле су до нових извора топлоте, тако да је снага централе повећана на 150.000 киловата. Бушотине досежу у дубину од 200 до 600 метара. Топлота на месту усисавања износи 200 степени Целзијусових, а притисак паре и гасова износи три и по килограм. Најновији покушаји треба да обезбеде годишње 2 милијарде киловат-часова струје која ће се користити за погон железница.

Извори земљине топлоте имају огромну снагу. Исландски топли гејзери одавно се користе за загревање станова, фабрика, јавних купатила, спортских пливалишта итд. Сада је дошао ред да се каптира снага неискоришћене топлоте у пределима вулкана.

ВЕШТАЧКО ИЗАЗИВАЊЕ ЦВЕТАЊА

Ма да још није у потпуности објашњен механизам који доводи до цветања биљака, пронађене су хемикалије које утичу на време цветања. Најбољи резултати су достигнути помоћу једне киселине нафталина, коју већ употребљава једна америчка фирма за гајење ананаса на Хавајима.

На пољу засађеном ананасом, поједине биљке цветају врло неравномерно. Пошто због тога плодови, такође, неравномерно сазревају, берба не може да се обави истовремено, већ је потребно да берачи прођу по неколико пута исто поље, док га савским оберу.

Поље ананаса попрскано овом киселином нафталина цвета одједном. Воће сазрева, такође, приближно истих дана и берба може да се обави једновремено.

Јестели век ччччч...

...од свих писаца први спомиње Београд грчки филозоф из другог века пре наше ере Клаудије Птоломеј.

...за време енглеског краља Едварда III (1327—1377) краља соколова кажњавана је смрћу.

...у Италији и Јапону било је досад више земљотреса него у ма којој другој земљи на свету.

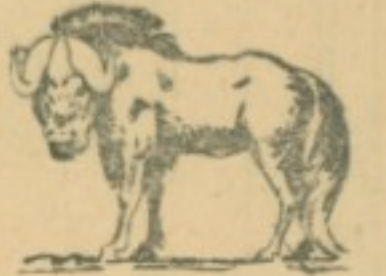
...кашмирске овце имају природно обојену вуну.

...птице немају ни чуло укуса ни чуло мириса.

...змије немају спољашње уво, већ примају звучне трептаје преко језика.

...сматра се да се комарци хране искључиво крвљу људи и животиња. Међутим, утврђено је да комараца има и у потпуно ненасељеним крајевима. Он постаје крвопија тек кад се нађе у близини људи, иначе се храни биљним соком.

...гну, врста афричке антилопе, има гриву и тело као магарца, леђа и сани као коњ, ноге као антилопа, а ноздрве и боју длаке као бубало.

...голуб је једина птица која пије воду не дижући главу.

...тане из пушке „звизди“ због тога што, крећући се великом брзином, сабија и потискује ваздух пред собом. Од тога се ствара треперење ваздуха које допире и до нашег уха као звиздање.

ЧАРОБНИ КВАДРАТ

1.5	3	.25	3.75
7.5	3.25	2	2.5
4	.5	2.75	1.25
2.25	1.75	3.5	1

Збир бројева усправно и водоравно, као и дијагонално, износи 8,5.

ДЕДИНЕ ВЕШТИНЕ

Игра сенки

Прикачите на зид белу марамицу која ће вам служити као биоскоп.

ско платно. Према њој, на око два метра даљине, ставите на сто упа-

СЛОН

Савијте ниже прсте десне руке, а падак испружите: добили сте сурду и дугачке слонове зубе. Изнад десне ставите леву руку са и-

стим положајем прстију, а између обе руке оставите мали отвор који ће представљати око. Тако ћете добити главу слона. Испружите та-

љену свећу. То је сва „апаратура“ потребна за игру сенки. „Глушци“ ће бити ваше руке.

Ако ставите шаку између свеће и марамице, добићете на марамици слику своје шаке. Што је шака ближе свећи, слика на марамици је већа. Да би слика била јасна, у соби, осим свеће, не сме да буде друге светлости. Најбоље је ако је мрачно и у суседним собама, јер светлост која продире кроз пуко-тине на вратима смета извођењу ових огледа.

да прсте десне руке и лагано их савијајте к длану, потом их опет испружите и лагано савијајте. Овим наизменичним испружањем и савијањем прстију учинићете да слон „оживи“ и да почне да се „креће“.

ПАС

Испружите обе руке једну према другој, као за пливање, само их мало оборите. Исправите палце и померајте их: то ће бити уши. Да бисте добили чело животиње, савијте кажипрст десне руке на кажипрст леве, али не заборавите да између њих оставите мали отвор за око.

Да би пас „оживео“, треба да покрећете палце, који представљају уши, и да наизменично одмиче-

те и приближујете два последња прста обеју руку. На платну ће изгледати да пас отвара и затвара уста, баш као кад лаје.

ЗЕЦ

Оборена шака и два прста (кажипрст и средњи) десне руке даће изглед предњег дела тела са шапама, а лева рука, постављена надлактицом на надлактицу десне, главу и

врат. Кажипрст је оборен на палак, док подигнути средњи и домали прст представљају уши. Малим одмичањем палца од кажипрста поја више се и око.

Савијајући средњи или домали прст леве руке и кажипрст или средњи прст десне, добићете зеца у трку, са подигнутим или спуштеним ушима.

УКРИПТЕНЕ

Водоравно: 1) најсевернија и најјужнија тачка на Земљи; 4) једно новије техничке откриће; 6) мочвара; 7) коњ; 9) стара мера

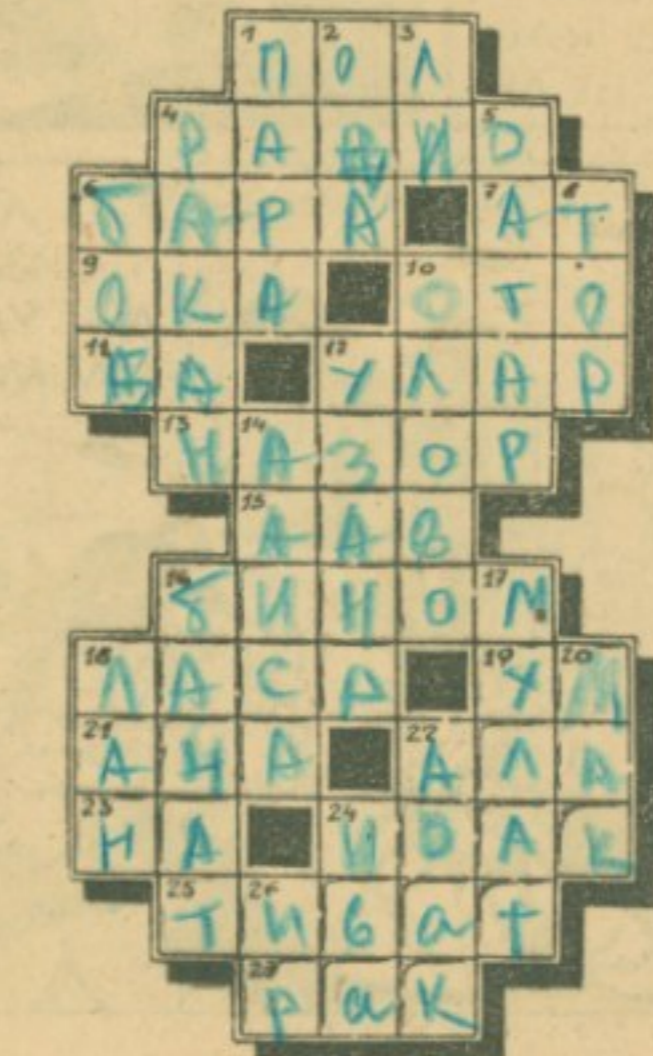
алгебарски израз; 18) главни град Тибета; 19) разум; 21) река у Босни; 22) аждаја; 23) предлог; 24) држава у Азији; 25) место на Јужном Приморију; 27) опака болест.

Усправно: 1) агрегатно стање воде; 2) врста песме; 3) нота; 4) шумска звер; 5) земљорадник; 6) страна брода; 8) место где се чувају овце; 10) један метал; 12) тесна, уска; 14) јунакиња дејчеј романа Ђунса Карола; 16) део Војводине; 17) мезел; 18) врста поврћа; 20) индустријска биљка; 22) мера за хартију; 24) врба; 26) хемиски знак за иридијум.

РЕШЕЊЕ ИЗ ПРОШЛОГ БРОЈА

Водоравно: 1) сало; 5) колиба; 7) кулак; 8) По; 10) опет; 11) леп; 12) лан; 13) сито; 14) ар; 15) Мисир; 16) иперит; 18) отац; 19) станар; 21) смело; 22) Ин; 24) Кирзи; 25) Ема; 26) ара; 27) Блед; 28) ја; 29) Алиса; 30) Јелада; 32) сага.

Усправно: 1) Солни; 2) алат; 3) лик; 4) Об; 5) Купари; 6) апетит; 7) Кола; 9) опор; 11) лисица; 13) Сирано; 15) метали; 17) потеря; 19) смирај; 20) римеса; 21) Скај; 23) Нада; 25) Елида; 27) благ; 29) ала; 31) ес.

за тежину; 10) страно мушко име; 11) хемиски знак за бакар; 12) део коњске опреме; 13) југословенски песник; 15) звер; 16)

ДОЖИВЉАЈИ МАЛОГ РАШКА ШАХИСТЕ - НЕСТАШКА

БАЈКА У СЛИКАМА ОД МИЛОРАДА ДОБРИЋА

